LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av tornrummet i Hablingbo kyrka, Gotland

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2024). *Dendrokronologisk analys av tornrummet i Hablingbo kyrka, Gotland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2024:64). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Download date: 09. Nov. 2026

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

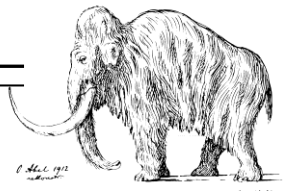

24 Augusti 2024

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2024:64
Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TORNRUMMET I HABLINGBO KYRKA, GOTLAND

Uppdragsgivare: CHAB Arkeologi & Byggnadsvård AB, Lokrume Utgård 391, 621 74 Visby. Org. nr. 559070-6387. Kontaktperson: Peter d'Agnan, info@chab.se.
Område: Gotland **Prov nr:** 12787-12792 **Antal borr+sågprov:** 4+2
Dendrokronologiskt objekt: Tornrummet

Resultat:

Dendro nr:	Provnr;	Träd-slag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Kommentar (mer vågat dateringsförslag inom parantes)
12787	1; hörnstock SÖ	Tall	90+1	Ej Sp, Ej W	1190	**E 1236**	(1236-1266)
12788	2; bjälklag 2Ö	Tall	67	Sp 8?, Ej W	(1228)		(1265-1295)
12789	3; bjälklag 3Ö	Tall	1235+~7	Sp 16+7, Ej W	(1235)		(1264-1294)
12790	4; plank 1S	Tall	41+72	Sp 20?, Ej W	Ej datering		
12791	5; plank 10S	Tall	128; 2	Sp 68, W	1265	**V 1265/66**	
12792	2SHM; möjligt hammarband	Tall	126+1	Sp 65?, Ej W	1237	**1238-1272**	

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Det daterade virket, prov 12787 samt 12791-792 har avverkats **vinterhalvåret 1265/66** om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Prov 12788-789 har ej säkert gått att datera men förhöjda korrelationer tyder på år 1228 respektive 1235 för den yttersta årsringen. Dessa mindre säkra dateringar pekar på samma avverkningstid som de säkert daterade proven.

För flera prov har det ej gått att säkert avgöra förekomsten av splintved. Dessa är utmärkta med frågetecken i resultattabellen.

Den inbördes korrelationen mellan proverna är svag vilket tyder på att träden har växt på olika platser eller under skilda tillväxtförhållanden. Prov 12790 uppvisar ett asymmetriskt tillväxtmönster vilket tyder på att trädet varit vindutsatta vilket försämrar dateringsmöjligheten. Proveniensen är Gotländsk med höga korrelationer mot regionala gotländska referenskronologier samt mot virke från kyrkorna i Ekeby och Lye.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan
”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.
”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.
I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.
”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17±7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.
”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.
”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Vid extern kommunikation av resultaten i den här rapporten önskas omnämnande av laboratoriet.

Vid referens till rapporten: *Hansson, A. & Linderson, H. 2024. Dendrokronologisk analys av tornrummet i Hablingbo kyrka, Gotland. Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi rapport 2024:64. Lund: Lunds universitet.*

_____

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se Tel: 046-2227891